

STATUTUL INTERNAȚIONAL JURIDIC AL REPREZENTANȚELOR DIPLOMATICE ȘI AL PERSONALULUI ACESTORA

Carolina BUDURIN, Svetlana CEBOTARI

Catedra Relații Internaționale

Today, at the beginning of the twenty-first century, in conditions of geopolitical context changes, the establishment of diplomatic relations between states, no matter of constitutional and social arrangements, are made through diplomatic and consular representations. In this context, this paper aims to study the role of the diplomatic institutions at the international arena.

Statutul juridic internațional al reprezentanțelor diplomatice, instituțiilor și al personalului acestora este reglementat de normele dreptului internațional, în special de Convenția de la Viena cu privire la relațiile diplomatice din 18 aprilie 1961, adoptată prin Rezoluția Adunării Generale a ONU din 7 decembrie 1959, care a intrat în vigoare la 24 aprilie 1964 [1].

Pentru conducerea și organizarea desfășurării relațiilor externe, statele au la dispoziție o gamă de mijloace. Însă, în afară de organele din interiorul statului care, prin activitatea lor, asigură stabilirea și permanența relațiilor internaționale cu alte state, sunt necesare și alte organe din exterior care să contribuie în mod direct și nemijlocit la întreținerea și dezvoltarea relațiilor internaționale, și anume: de reprezentanțe sau misiuni diplomatice.

Termenul pentru desemnarea organului permanent de relații diplomatice între state este cel de „reprezentanță diplomatică”. Deseori, în literatura de specialitate noțiunea „reprezentanță” este folosită cu termenul „misiune” [2]. Eficacitatea activității misiunii diplomatice depinde în mare parte de activitatea colectivului de persoane, cunoscut sub denumirea „membrii misiunii”, prin intermediul cărora instituția dată devine un organ al voinței și activității statului în relațiile cu statul primitor. Astfel, în raport cu sarcinile ce-i revin, conform art. 1 al Convenției, personalul misiunii este alcătuit din:

șeful misiunii care presupune persoana însărcinată de statul acreditant să acționeze în această calitate. În terminologia curentă, expresia „șef de misiune” include ambasadori, înalți comisari, miniștri și trimiși, reprezentanții Sfântului Sediului, ca: nunții, pronunții și internunții, însărcinatul cu afaceri permanente, precum și șeful de misiune interimar – însărcinatul cu afaceri.

Șeful de misiune este agentul diplomatic împuternicit să conducă misiunea diplomatică. De asemenea, el este unicul agent diplomatic, investit cu o asemenea calitate, și este singurul care are acest grad în statul de reședință. Aname șefului de misiune îi revine și este responsabil de asigurarea unității de funcționare a misiunii pe plan internațional, în raport cu statul acreditat și pe plan intern față de statul acreditant. Este superior, din punct de vedere ierarhic, în raport cu ceilalți membri componenți ai reprezentanțelor. Șeful misiunii diplomatice exercită conducerea misiunii, răspunde de aplicarea politicii externe în relațiile cu statul acreditat [3].

Atributele șefului de misiune, în conformitate cu art. 13 al Convenției, depind de scrisorile sale de acreditare pe care le prezintă la sosire Ministerului Afacerilor Externe al statului acreditat sau oricărui alt minister asupra căruia se va conveni conform practicii în vigoare în statul acreditat.

Șefii de misiune pot fi clasificați din punctul de vedere al caracterului sau duratei misiunii lor și din punctul de vedere al importanței acestora.

O primă clasificare este cea de *titulari* și *interimari*. Șeful de misiune titular conduce reprezentanța diplomatică cu titlu propriu și este investit cu *mandat misional* direct de organul central (șeful de stat sau ministrul afacerilor externe); el își exercită mandatul pe durata unui termen nedeterminat. Șeful de misiune interimar este însărcinată cu conducerea misiunii fără a deține titlul permanent, dar temporar provizoriu – până la sosirea la reprezentanță a șefului de misiune titular.

De asemenea, o altă clasificare a șefilor de misiune se face în funcție de durata misiunilor: agenți diplomatici acreditați permanent și agenți diplomatici nepermanenți (cu misiune specială). În funcție de sarcinile

ce le revin, agenții diplomatici pot avea o misiune generală (permanentă) sau specială, fiind încadrați într-o misiune de negocieri sau într-o misiune de ceremonial. Principala distincție, însă, conform art.14 al Convenției de la Viena din 1961, rezidă în faptul că șefii de misiune se împart în trei clase: a ambasadorilor sau nunțiilor acreditați pe lângă șefii de stat și a celorlalți șefi de misiune având rang echivalent; a trimișilor, miniștrilor sau internunțiilor acreditați pe lângă șefii de stat; a însărcinaților cu afaceri acreditați pe lângă ministerele afacerilor externe [4].

Membrii misiunii:

- ✓ prin expresia „membrii misiunii” se înțelege șeful misiunii și membrii personalului misiunii;
- ✓ prin expresia „membrii personalului misiunii” se înțelege membrii personalului diplomatic, ai personalului administrativ și tehnic și ai personalului de serviciu al misiunii;
- ✓ prin expresia „membrii personalului diplomatic” se înțelege membrii personalului misiunii care au calitatea de diplomați;
- ✓ prin expresia „agent diplomatic” se înțelege șeful misiunii sau un membru al personalului diplomatic al misiunii;
- ✓ prin expresia „membrii personalului administrativ și tehnic” se înțelege membrii personalului misiunii angajați în serviciul tehnico-administrativ al misiunii;
- ✓ prin expresia „membrii personalului de serviciu” se înțelege membrii personalului misiunii angajați în serviciul casnic al misiunii;
- ✓ prin expresia „om de serviciu particular” se înțelege persoanele folosite în serviciul casnic al unui membru al misiunii, care nu sunt angajați ai statului acreditant;
- ✓ prin expresia „localuri ale misiunii” se înțelege clădirile sau părțile din clădiri și din terenul aferent care, indiferent de proprietar, sunt folosite pentru realizarea scopurilor misiunii, inclusiv reședința șefului misiunii [5].

Stabilirea relațiilor diplomatice între state și trimiterea misiunilor diplomatice permanente are loc prin consimțământ mutual (art.3), iar eficacitatea acestora depinde de activitatea misiunii diplomatice.

Activitatea unei misiuni diplomatice se desfășoară, în principal, în două direcții: pe de o parte, în raport cu guvernul statului propriu, iar, pe de altă parte, în raport cu statul acreditar [6]. Astfel, conform art.3 al Convenției, principalele funcții ale unei misiuni diplomatice constau în reprezentarea statului acreditant în statul acreditar; în ocrotirea în statul acreditar a intereselor statului acreditant și ale cetățenilor săi, în limitele admise de dreptul internațional; în ducerea tratativilor cu guvernul statului acreditar; în informarea prin toate mijloacele licite despre condițiile și evoluția evenimentelor din statul acreditar și în a raporta cu privire la acestea guvernului statului acreditant; în promovarea relațiilor de prietenie și în dezvoltarea relațiilor economice, culturale și științifice între statul acreditant și statul acreditar.

Însă, pentru ca o misiune diplomatică să-și exercite funcțiile pe teritoriul statului acreditar, trebuie să i se creeze, ei și membrilor acesteia, minimul necesar de condiții – acele imunități, privilegii și facilități care alcătuiesc ceea ce în mod curent se înțelege prin „statut diplomatic”. Aceasta presupune tratamentul special care are ca efect scoaterea de sub autoritatea și competența judiciară a statului acreditar asigurându-i-se condițiile necesare pentru funcționarea lor.

Asigurarea tratamentului pe care îl presupun imunitățile, privilegiile și facilitățile diplomatice constituie o premisă necesară, nu doar pentru relațiile normale dintre statele în care s-au stabilit raporturi de misiune, dar și pentru întreaga comunitate în ansamblu. Astfel, principalele imunități, privilegii și facilități diplomatice sunt: imunitatea de jurisdicție (penală, civilă și administrativă) (art.25), imunitatea de exercitare a misiunilor diplomatice și a agentului diplomatic (art.21), inviolabilitatea localurilor misiunii diplomatice și a bunurilor acesteia (art.22) și a arhivelor și documentelor (art. 24), precum și inviolabilitatea personală a agentului diplomatic (art.30), a reședinței și bunurilor sale (art.31), scutirea de obligația de a face depozitie sau de a îndeplini rolul de expert; libertatea de mișcare; libertatea de comunicare (art.27); scutirea de obligații din domeniul asigurării sociale, folosirea drapelului și a emblemei naționale; procurarea de localuri pentru misiune și locuințe pentru membrii acesteia.

Statul acreditar trebuie, chiar și în condițiile unui conflict armat, să acorde înlesniri, care să permită persoanelor ce beneficiază de privilegii și imunități, altele decât cetățenilor statului acreditar, precum și membrilor familiei acestor persoane, indiferent de naționalitatea lor, să păsărească teritoriul său în termenele potrivite. De asemenea, el trebuie, dacă este nevoie, să le pună la dispoziție mijloacele de transport necesare pentru ele însele și pentru bunurile lor (art.14).

În cazul ruperii relațiilor diplomatice între două state sau în cazul când misiunea este rechemată definitiv sau temporar, conform art.45 al Convenției, statul acreditar este obligat să ocrotească localurile, bunurile, arhivele misiunii.

De asemenea, statutul internațional juridic al reprezentanțelor diplomatice, instituțiilor consulare și al personalului lor mai prevede *drepturile și obligațiile statului acreditant*. Astfel, în conformitate cu art.4 al Convenției de la Viena, statul acreditant trebuie să se asigure că persoana pe care intenționează să o acrediteze ca șef al misiunii în statul acreditar a primit acordul acestui stat. Statul acreditar nu este obligat să comunice statului acreditant motivele refuzului acordului.

Articolul 5 prevede că statul acreditant, după ce a făcut notificarea convenită statelor acreditate interesate, poate acredita un șef de misiune sau afecta un membru al personalului diplomatic, după caz, în mai multe state, afară numai dacă unul dintre statele acreditate se opune în mod expres la aceasta. Dacă statul acreditant acreditează un șef de misiune în unu sau în mai multe alte state, el poate stabili o misiune diplomatică condusă de un însărcinat cu afaceri ad-interim în fiecare din statele în care șeful misiunii nu-și are reședința sa permanentă. Șeful misiunii sau un membru al personalului diplomatic al misiunii poate reprezenta statul acreditant pe lângă orice organizație internațională.

În conformitate cu art.9 al Convenției, statul acreditar poate oricând, și fără a trebui să motiveze hotărârea, să informeze statul acreditant că șeful sau orice alt membru al personalului diplomatic al misiunii este *persona non grata* sau că orice alt membru al personalului misiunii nu este acceptabil. În acest caz, statul acreditant va rechema persoana în cauză sau va pune capăt funcțiilor sale în cadrul misiunii, după caz. O persoană poate fi declarată *non grata* sau inacceptabilă înainte de a ajunge pe teritoriul statului acreditar. Dacă statul acreditant refuză să execute sau nu execută într-un termen rezonabil obligațiile care îi incumbă conform paragrafului 1 al prezentului articol, statul acreditar poate refuza să recunoască persoanei în cauză calitatea de membru al misiunii.

În cazul lipsei unui acord explicit asupra efectivului misiunii, statul acreditar poate cere ca acest efectiv să fie menținut în limitele a ceea ce el consideră ca rezonabil și normal, având în vedere împrejurările și condițiile existente în acest stat și nevoile misiunii în cauză. Statul acreditar poate, de asemenea, în aceleași limite și fără discriminare, să refuze a admite funcționari de o anumită categorie [7].

Așadar, funcționalitatea misiunilor diplomatice și a persoanelor diplomatice se oglindește prin stabilirea, extinderea relațiilor de prietenie și de colaborare care se desfășoară în timp între state [8]. De aici a rezultat necesitatea de a crea și întreține în străinătate reprezentanțe ale statului care sunt însărcinate să negocieze și să acționeze în numele său și să ajute la rezolvarea problemelor cotidiene care sunt numeroase și complicate [9].

Relațiile internaționale se dezvoltă pe temeiul solid al voinței statelor, calea unică de armonizare a intereselor lor constituind înțelegerea, respectiv, acordul sau consensul lor; aceasta se înfăptuiește prin negocieri, care pot să aibă loc fie pe canalele diplomatice obișnuite, fie ale diplomației ad-hoc sau ale diplomației în cadrul organizațiilor internaționale.

Referințe:

1. Tratatul internațional la care Republica Moldova este parte (1990-1998). Convenția de la Viena cu privire la relațiile diplomatice (Viena, 1961). Ediție oficială. Vol.4. Moldpres, Monitorul Oficial al Republicii Moldova. - Chișinău, 1998.
2. Beniuc V., Rusnac Gh. Conceptele și noțiunile de bază ale diplomației: Dicționar. - Chișinău, 1998, p.37.
3. Anghel I. Drept diplomatic și consular. - București: Lumina LEX, 1996, p.231.
4. Burian A. Introducere în practica diplomatică și procedura internațională. - Chișinău: Cartier Juridic, 2000, p.23.
5. Anghel I. Drept diplomatic și consular. Vol.II. Ediția a II-a, revăzută și adăugită. - București: Lumina LEX, 2002, p.89.
6. Nastase A., Galea I., Aurescu B. Drept diplomatic și consular: Sinteze pentru examen. - București, 2002, p.76.
7. Baltag D. Teoria generală a dreptului și statului: Curs introductiv /Academia de Poliție „Ștefan cel Mare”. - Cimișlia: Tropic, 1996, p.39.
8. Mazilu D. Drept diplomatic și consular. Ediția a III-a. - București: 2009, p.37.
9. Anghel I. Drept diplomatic și consular. Vol.VII. - București: Lumina LEX, 2007, p.128.

Prezentat la 05.07.2010